

Stuurgroep Kromme Rijnlandschap

Jaarverslag 2018

Ranke sleutelbloem bij de RWZI in Driebergen

Waterhoennest in pol gele lis, goed verstopt!

Stuurgroep Kromme Rijnlandschap (SKR) is een samenwerkingsverband van vijf gemeenten voor natuur en landschap in het Kromme Rijngebied. Het samenwerkingsverband bestaat al sinds begin jaren zeventig en is destijds opgericht om de zogenaamde “stille recreatie” in het gebied te bevorderen. Tegenwoordig wordt steeds meer ingezet op behouden en verbeteren van ruimtelijke kwaliteit in de breedste zin van het woord. Naast de participerende gemeenten zijn ook een aantal adviesorganisaties vertegenwoordigd. Op deze manier is een echt (gebieds)gerichte afstemming en samenwerking mogelijk voor het natuur- en landschapsbeleid.

De organisatie bestaat uit een stuurgroep waarin wethouders en andere bestuurders zitting hebben, en een werkgroep bestaande uit beleidsambtenaren, maatschappelijke organisaties en belangenorganisaties. De dagelijkse werkzaamheden worden gedaan door de landschapscoördinator, ondersteund door de secretaris. De organisatie is ondergebracht in de gemeente Bunnik. Kenmerkend voor de werkwijze van de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap (SKR) is de betrokkenheid van bewoners en grondeigenaren, de uitvoeringsgerichtheid, de korte lijnen, de kleinschaligheid en maatwerk van de activiteiten.

2018 was het jaar waarin volop is gesproken over omgevingsvisies, energieopgaven, zonnekaders. In maart hebben we de Positionpaper Landschap gepresenteerd waarin de stuurgroep positie neemt dat landschap de basis is voor ontwikkeling en behoud. Ook hebben we de kans aangegrepen om landschap breed te laten zien aan de inwoners en belangstellenden door een kampioenschap heggenvlechten mede te organiseren waarin allerlei andere landschapsaspecten ook tentoongesteld werden.

Daarnaast is er veel aandacht geweest voor toename van de biodiversiteit. De SKR heeft veel inzet geleverd om bloemen te zaaien en leefgebied te vergroten is hier op ingesprongen door een aantal extra uitvoeringsprojecten op te zetten om de biodiversiteit in de krommerijnstreek weer toe te laten nemen.

Heerepeer, oud ras uit de streek, zomerstoofpeer

Brandrode koeien op Sandwijck, oud hollands ras

Rode meidoornbessen in het najaar

De Landschapscoördinator

Advieswerk voor particulieren is een ruime omschrijving voor de werkzaamheden die gedaan worden. Het gaat van advies over aanleg en beheer van subsidie naar proces en hulp bij uitvoering. Naast het advies op erfniveau is het ook aan tafel zitten als er nieuw beleid voor landschap en natuur komt. Horen wat er verandert en kijken hoe je dat kan meenemen voor de bewoners van de streek. Hier hoort ook het meedenken met de gemeenten bij. Omdat het gebied en haar inwoners goed bekend zijn bij de landschapscoördinator wordt gericht geadviseerd.

“Het loslaten van regels”, wat gemeenten nu al vaak roepen daar moet je toch wel voorzichtig mee zijn. De omgevingsvisie die door de gemeenten Houten, Wijk Bij Duurstede en Bunnik is opgesteld voor een groot deel van hun buitengebied is in 2017 vastgesteld. Daarin zijn handvatten opgenomen hoe met landschap om te gaan. Globaal, dat wel. Gelukkig is het landschapsontwikkelingsplan (LOP) er nog met haar Beeldkwaliteitsplan en de SKR, die eigenaren en vrijwilligers advies kan geven en ze in het proces kan meenemen om samen tot een goed plan te komen. In 2019 wordt het landschapsontwikkelingsplan geactualiseerd. Om goede input te krijgen is er in 2018 actief meegekeken bij de provinciale landbouwvisie en de provinciale omgevingsvisie om regionaal ook aan te geven dat landschap de basis is.

Er is in 2018 weer een veelheid aan zaken waaraan is meegewerkt of wat nog loopt.

In 2018 heeft de landschapscoördinator fulltime gewerkt.

De vaste werkplek op maandag is het gemeentehuis van Bunnik in Odijk. Op dinsdag is met grote regelmaat ook bij de gemeente Utrechtse Heuvelrug gewerkt en op de vrijdag nu ook regelmatig bij de gemeente Wijk bij Duurstede. En verder veel op terreinbezoek in de streek. Voor advies, uitvoering of om uit te leggen hoe bijzonder dit gebied is en je dit te laten zien als je er even iets anders naar kijkt.

Activiteiten van de landschapscoördinator

De inhoudelijke taken van de landschapscoördinator betreffen:

- 1) Uitvoering landschapsbeheer via advisering aan particuliere grondeigenaren (22%);
- 2) Uitvoering landschapsbeheer via thematische gebiedsgerichte projecten (29%);
- 3) Bijdrage aan gemeentelijke en/of gebiedsgerichte projecten van derden (8%);
- 4) Bijdrage aan ontwikkeling en afstemming (gemeentelijk en regionaal) landschaps- en Natuurbeleid (9%);
- 5) Voorlichting en communicatie (10%);
- 6) Organisatie, planning en control (14%);
- 7) Overig (vakantie, ziekte, etc. (8%).

Bloemen uit het zaaimengsel van de beedeals

Veldworkshop in De Bilt op Sandwijck

Projecten 2018

Beedeals Kromme Rijn

In 2018 heeft de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap met haar deelnemende gemeenten, het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden, de agrarische natuurvereniging krommerijnstreek en een aantal boeren en fruitteilers de BEEDEALS Kromme Rijn voortgezet. In deze deal geven we aan hoe we betere omstandigheden voor met name wilde bijen kunnen krijgen.

Dit hebben we gedaan door een aantal projecten in te stellen. Bijvoorbeeld door bloemenzaden uit te delen die speciaal voor wilde bijen zijn samengesteld. Dat deden we vorig jaar al voor kruidenstroken en overhoekjes. Dit jaar kwamen daar ook bermen bij,

We hebben in 2018 meer dan 1100 kleine zakjes zaad uitgedeeld. Er is bermenmengsel voor 50 km lengte kabelsleufbedekking in het glasvezel buitengebied project geleverd. En niet te vergeten, de meeste deelnemers van vorig jaar met hun kleinere en grotere percelen. In totaal is er voor meer dan 13 hectare! (4,8 ha in 2017) aan bijvriendelijke bloemenzaden uitgedeeld. Een enorm succes.

Een andere actie was een aantal veldworkshops over bij-vriendelijk bermenbeheer bij verschillende gemeenten. Met terreinbeheerders ecologen groenaanemers en landschappers werd bij meerdere gemeenten bekeken en overlegd hoe bermenbeheer bij-vriendelijker kan. Dit heeft geresulteerd in veranderen van bermenbeheer bij onder ander de gemeenten Bunnik en Utrechtse Heuvelrug. Deze workshops hebben we in 2018 doorgezet.

Er is ook nog een actie voor biodiverse bij-vriendelijke heggen en houtsingels. Door bloeiende struiken te kiezen die ook nog vruchten geven, helpen de heggen en houtsingels extra mee. En dat levert ook nog eens een mooier landschapsbeeld op. De landschapscoördinator geeft advies en levert een bijdrage in de aanlegkosten. Er is 245m lengte aan bij-vriendelijke biodiverse heggen geplant. Het Hoogheemraadschap Stichtse Rijnlanden is ook beedeal partner en heeft via het agrarisch collectief voor nog eens 17 hectare aan kruidenranden meegewerkt bij agrarisch natuurbeheer.

In 2019 gaan we natuurlijk door met het BEEDEALS project!

Deelnemers Heggenvlechtkampioenschap

Knotgroep Bunnik aan het werk

Hoogstambrigade Krommerijnstreek snoeit

Heggenvlechtkampioenschap - landschapsdag

Op 13 januari was er het krommerijnkampioenschap heggenvlechten. Dit is een oud ambacht van heggenbeheer die vooral bij meidoorns werd toegepast om een goede veekerende afscheiding te hebben. Het werd voor de tweede keer in de streek gehouden, ditmaal in Odijk bij "Het Burgje". De Stuurgroep Kromme Rijnlandschap heeft dit samen georganiseerd met de stichting Heg&Landschap Landschap Erfgoed Utrecht en heel veel vrijwilligers.

Om de dag breder onder de aandacht te brengen voor landschap hebben we ook allerlei andere vormen van landschapsbeheer naar de locatie gehaald om er een echte landschapsdag van te maken. Zo was de knotgroep Bunnik aanwezig om wilgen te knotten, de hoogstambrigade Krommerijn snoeide er hoogstamfruit. Er was een griendwerker die uitleg gaf over hakhoutbeheer en griendteelt. Ambachtelijk gereedschap voor heggenvlechten was tentoongesteld en kon worden gekocht. Er werden wilgenmanden gevlochten.

Vanuit de beedeals konden bijenhotelletjes gemaakt worden en er was allerlei informatie over wilde bijen. Ook partners uit de streek stonden er. Zo was Krommerijn Boert en Teelt Bewust" er om informatie te geven over de aangesloten agrarische bedrijven. Dit deden ze samen met de lokale tak van LTO-noord. Landschap Erfgoed Utrecht was ook aanwezig met informatie over landschap en erfgoed en archeologie.

Zorginstelling Reinaerde buitenlocatie Het Burgje, was er voor ondersteuning tijdens het evenement. De jongens en meiden hebben rondom het evenement keihard meegewerkt om het terrein geschikt te maken, spullen op te bouwen en weer af te breken, de pendelbus van en naar het gemeentehuis te rijden en ook hun activiteiten en producten te promoten die zijn gemaakt bij Het Burgje.

Als we dan ook nog de verkeersregelaars ende ehbo-ers noemen dan krijg je een goed beeld van hoeveel mensen je nodig hebt om zo'n dag mogelijk te maken. In totaal ca. 60 vrijwilligers!

Er hebben 14 teams meegedaan met het heggenvlechtkampioenschap waarbij in de openklasse en de topklasse gevlochten kon worden. Het team van René Rijks en Mark Holtslag uit Brummen won de open klasse en Wilfried Berendsen van ANV t Onderholt won de topklasse.

Informatie over de beedeals en maken bijenhotelletjes

Prijsuitreiking tijdens waterkoud winterweer

Patrijzenmengsel met Phacelia Chrysant boekweit

Net aangeplante biodiverse singel met ernaast een bijvriendelijke kruidenstrook

Onderhoud Poelen

In de maand februari is door de poelenwerkgroep uit Zeist binnen de gemeente Bunnik winterwerk uitgevoerd. (afzagen bomen en houtige opslag en maaien riet). Verder is er in oktober door vrijwilligers van de Landschapbeheersploeg en een drietal poelen schoongemaakt. Dat kon goed door de lage waterstand dit jaar.

Project Patrijzen Profijt Plan

In 2018 zijn we begonnen met de uitvoering van het Patrijzen Profijt Plan. Doel van dit project is om de patrijzenstand in de Krommerijnstreek te verbeteren en daarmee een heleboel andere gunstige factoren ook meteen mee te nemen. Patrijzen hebben een betere biotoop nodig om te kunnen blijven bestaan in de streek. Vooral voedselaanbod van bijvoorbeeld insecten voor de kuikens, maar ook schuilgelegenheid is belangrijk. Een gevarieerd kleinschalig landschap is essentieel. Maar om te weten waar dit zou moeten willen we eerst weten waar nu nog patrijzen zitten. Samen met de inwoners van het buitengebied en de leden van de wildbeheereenheid Krommerijn – Heuvelrug-zuid en Schalkwijk hebben we een telgroep opgezet die gaat zoeken en tellen hoeveel er nog zitten en waar ze zitten. Ook zijn er in de nieuwskrant en de nieuwsbrief van de SKR berichten en oproepen geplaatst om aan te geven of er patrijzen zitten en of er ook patrijzenranden ingezaaid kunnen worden bij grondeigenaren. We hebben een paar meldingen gekregen van waar patrijzen zitten en er is voor 6000m² aan patrijzenmengsel ingezaaid. De telresultaten vallen wat tegen, maar de beste tijd om ze waar te nemen moet nog komen. Dat is in de winter - vroege voorjaar van 2018-2019 als de mannetjes hun territorium gaan bewaken. Dan kunnen we ze lokken met geluid van een ander mannetje. Daar reageren ze op. Maatregelen die gunstig zijn voor patrijzen zijn onder andere: keverbanken, kruidenstroken en –velden, graan- en bietenlandjes, uitgesteld maaibeheer, aanleg van patrijzenbosjes om te schuilen.

Project houtwallen en –singels

Het uitvoeringsproject Houtwallen en singels is in 2018 weer een aantal keer ingezet op diverse locaties. Dit jaar is de biodiverse en bij-vriendelijke houtwal en -singel meer gepromoot. Dit vanwege het vergroten van de biodiversiteit en het nut voor wilde bijen. In totaal is er ca 200m² singel ingeplant.

Groen aan de Buurt

LEU (Landschap Erfgoed Utrecht), IVN (instituut voor natuureducatie) en de NMU (natuur en milieufederatie Utrecht) hebben het project Groen aan de Buurt opgezet. Met de Groen aan de Buurt-aanpak bieden ze gemeenten begeleiding bij het actief stimuleren van burgerinitiatieven en het omzetten van ideeën naar concrete uitvoering. Het doel: een kwaliteitsimpuls van groen in de buurt én een lokaal netwerk van betrokken bewoners. In de Krommerijnstreek doen Wijk bij Duurstede, Bunnik en Zeist mee als pilotgemeente. De landschapscoördinator van de SKR geeft advies bij projecten waar landschap in voorkomt.

Appelboomgaard met biologische hoogstamappels

Bijenhotel in aanbouw, gebouwd met kinderen van een school uit Odijk tijdens een buitendag

Oranje
Fonds

NLDOET

Aanleg hoogstamboomgaard met eigenaar en vrijwilligersorganisatie

In Werkhoven zijn twee hoogstamboomgaarden aangelegd met tussenkomst van de SKR. Bij SAMAYA, voormalig klooster en conferentiecentrum in het buitengebied van Werkhoven was een oude pruimenboomgaard op. Hiervoor is op een andere plek een nieuwe boomgaard aangelegd met 15 hoogstam pruimen. Nabij de entree is een appelboomgaard hersteld en daar zijn 24 hoogstamappels geplant. Er was een mooie samenwerking zoals we die graag zien in het buitengebied. De eigenaar verzorgde de locatie zodat die plantklaar was en voorzag de planters van drinken en lunch. Vanuit de SKR hebben we samen met eigenaar en toekomstige beheerder de rassen bepaald. En de plantklus is uitgevoerd door cursisten van de hoogstambrigade krommerijnstreek die dit onder begeleiding van de cursusleider voor hun opleiding hoogstamfruit moesten leren. Bijzonder is dat de bomen biologisch geteeld zijn. Op de percelen is ook een biologische certificering aanwezig, dus het fruit kan straks als biologisch worden gegeten.

Bijenhotel bouwen met schoolkinderen

In juni werd gevraagd of we bij een buitendag voor schoolkinderen op een boerderij mee wilde helpen een bijenhotel te bouwen. Materiaal hebben we op maat laten maken bij Reinaerde het Burgje. Ook het bijenhotel zelf is door Reinaerde gemaakt. De kinderen kwamen op de boerderij om van alles over het buitenleven te weten te komen. Ook wilde bijen horen daarbij. Voor de SKR een mooie kans om te zien of we educatie over wilde bijen konden overbrengen met het bouwen van bijenhôtels. Het was een groot succes. De kinderen wilden van alles weten en in kleine groepjes mochten ze meebouwen. Na afloop kregen ze nog een mooie wilde bijen herkenningskaart mee. Met dank de Fam. Van Wijk voor de locatie. We hebben geleerd dat met veel kinderen het best hectisch bouwen is, maar dat het als schoolproject wel erg interessant is.

NL-Doet

Tijdens NL-doet in Maart heeft de SKR een dag georganiseerd om met vrijwilligers een meidoornheg te gaan beheren. Daarbij werden we bijgestaan door een aantal engelse professionals die aansluitend toch hier moesten zijn voor een masterclass heggenvlechten die zij in Nederland aan het Gilde van Heggenvlechters zouden gaan geven. Voor de deelnemers een mooie kans om goed les te krijgen in het ambacht van heggenvlechten, voor het landschap een mooie gelegenheid dat de heg onderhoud kreeg en dat tegen geringe kosten. Er is door 22 mensen gewerkt en maar liefst 150m heg gevlochten.

*Links:
hard aan het
werk*

*Rechts: van een
welverdiende
lunch genieten*

Hoogstam appels klaar om gepland te worden

Aantallen inzet en waarde

In het afgelopen jaar is door tussenkomst van de SKR de volgende beplanting gepland in de streek:
3 bomen linde.

10 st zachtfruit.

660 st bos en haagplantsoen voor ca 245m biodiverse heg en 200m2 biodiverse landschappelijke singel.

123 st hoogstamfruitbomen.

250 m boomband.

246 st boompalen, en 48 boomkorven.

Er is 400m vlechthege gemaakt, met 650 staken en 25 bossen binders.

Aan inzet vrijwilligersuren voor deze uitvoeringszaken kom je op ca 1000 uur en daarbij is de nazorg nog niet eens er bij opgeteld.

Financieel

Dit jaar is er weer een fors bedrag aan uitvoering uitgegeven. Het gaat hierbij vooral om bijdragen in de landschappelijke beplanting, ondersteuning bij de uitvoering van herstel houtwallen-singels, planten van hoogstamfruitbomen, laanbomen en heggen, ondersteuning klompenpaden en advies voor beheer.

Het budget voor uitvoeringskosten vanuit de begroting is voor regulier ca 20.000 euro en voor projecten 20.000 euro, hiervan is reeds 34.000 euro uitgegeven. Subsidies aanvragen vanuit de provincie of het rijk waren niet mogelijk.

Multiplier

De multiplier voor inzet tbv projecten is ca. 2,1 in 2018. Dankzij de inspanningen van de SKR hebben anderen; particulieren en vrijwilligers, door eigen arbeid en inzet voor elke ingezette euro, er zelf 1,10 aan toegevoegde waarde bijgedaan. Dit is een nette score. De multiplier is wel fors lager dan vorig jaar. Dit komt doordat er een aantal bijdragen voor projecten zijn uitgegeven en veel bloemenzaden zijn ingekocht, waar dan relatief weinig arbeid tegenover staat.

€1+1,1=2,1

Landschappelijke inpassing Driebergen

Aankondiging overleg over invasieve exoten

Advieswerk

Landschappelijke uitgangspunten bij functieverandering of bestemmingsplanwijziging.

In 2018 zijn weer tal van adviezen opgesteld met landschappelijke uitgangspunten. Variërend van de inpassing van een schuurtje op een boerenerf, tot omvorming van de bestemming agrarisch naar wonen, bouwblokvergrotingen bij agrariërs. Huidige situatie, wensen en eisen eigenaar en gemeente, eisen provincie, kwaliteiten van het onderliggend landschap en mogelijkheden. Allemaal zaken die meespelen om de juiste uitgangspunten op te stellen.

Een belangrijk proces om mee te denken in de kwaliteit van ons landschap.

Wat elke keer weer lastig blijkt is de afweging tussen landschappelijk maximaal te behalen resultaat versus wat de eigenaar kan en wil doen, rekening houdend met de bedrijfsvoering, ruimtegebruik en financiële haalbaarheid. Al met al kunnen we zeggen dat we streven naar maximaal inpasbaar. Voor zowel landschap als voor de eigenaar.

De opgestelde uitgangspunten worden gekoppeld aan het bestemmingsplan voor dat perceel.

In 2018 zijn er 14 landschappelijke uitgangspunten notities opgesteld. 12 beplantingsplannen / beheeradviezen en nog een aantal kleinere ad-hoc adviezen via telefonisch consult.

Algemene advisering en deelname in gebiedsgerichte organen en overleggen.

De SKR zit regelmatig bij overleggen die over het gebied gaan. Bijv. bij het waterschap, of gemeenten afzonderlijk, die iets wat het landschap in het buitengebied aangaat.

Project Sterke Lekdijk van het HDSR is er zo een. Dit project gaat over dijkverzwaring tussen Amerongen en Wijk bij Duurstede en wat voor invloed dat voor landschap heeft. Hier hebben we de landschappelijke kwaliteit van het gebied kunnen benoemen en de partijen die hier ook wat van vinden. Daarnaast hebben we aandacht gevraagd voor cultuurhistorie, dat vaak samengaat met landschap.

Maar ook *Beleid invasieve exoten* van de provincie Utrecht, waar we meedenken hoe met deze invasieve exoten om te gaan en uit te leggen wat het is bij de collega's.

Ook bij Rijkswaterstaat die in Utrecht/ Bunnik en de Bilt met de voorgenomen verbreding van de A27 het Tracébesluit heeft genomen en nu naar uitwerking gaat, wil graag ons advies hebben voor groencompensatie, gebiedskennis en landschappelijke kwaliteit.

Bij de totstandkoming van de *provinciale omgevingsvisie* en de landbouwvisie waren we ook aanwezig. Dit om te horen of landschap wel goed meegenomen wordt. Erbij zijn betekent wat kunnen zeggen en aandacht vragen voor landschap zodat het een plek krijgt in beleid.

Bij het opstellen van zonnekaders bij de gemeenten Bunnik en Wijk bij Duurstede is landschap een belangrijke voorwaarde. Aangeven wat de specifieke (landschaps)waarde op welke plek is. Dat is waar we in geadviseerd hebben. Op welke plek zou misschien een veld kunnen en waar absoluut niet, geredeneerd vanuit landschap dan.

 Position paper Kromme Rijnlandschap

Landschap is de drager van een duurzame samenleving

Een gezond landschap zo dicht bij de stad is belangrijker dan ooit voor welzijn, vestigingsklimaat, natuur en een duurzame agrarische sector. Grote vraagstukken als de regionale bouwopgave met extra recreatiebehoefte, de energietransitie en de afnemende biodiversiteit, willen we vormgeven vanuit landschap. En borgen in de nieuwe Omgevingswet.

"Landschap vormt altijd de basis bij ontwikkelingen van de streek", zegt Stuurgroep Kromme Rijnlandschap. Het Kromme Rijnlandschap is al meer dan duizend jaar erg geliefd door bewoners, gebruikers en bezoekers.

Onze gemeenten borgen landschap in hun beleid. Landschap vormt de integrale drager in de nieuwe omgevingsvisies. De visies zijn verbonden aan een gezamenlijk actueel Landschap Ontwikkelingsplan. Landschap is ook goed beschreven in de bestemmingsplannen. Gemeenten benoemen landschap ook in andere beleidsstukken, zoals over klimaat, energie, gezondheid, recreatie, natuur en biodiversiteit.

De dagelijkse inzet van onze landschapscoördinator faciliteert daadwerkelijke uitvoering. Hij adviseert aan de keukentafel over aanleg en beheer van landschap en helpt bij de vertaling van beleid naar uitvoering. Daarna koppelt hij grondeigenaren aan vrijwilligersgroepen voor landschapsbeheer, zodat ze samen buiten aan de slag kunnen. In de Kromme Rijnstreek doen we dat al 40 jaar zo.

De Stuurgroep Kromme Rijnlandschap staat voor lokaal samenwerken aan landschap. De inzet van de landschapscoördinator brengt gemeenten, gebiedspartijen, landschap beherende grondeigenaren en vrijwilligers bij elkaar. De werkgroep en de stuurgroep verbinden uitvoeringsprojecten en beleidsvraagstukken.

Onze bestuurders hameren op landschap, ook in andermans ruimtelijke projecten. De druk op de ruimte in de Kromme Rijnstreek is immers groot. Juist als we werken aan grote ontwikkelingen als woningbouw, duurzame energie en recreatief medegebruik, staan wij voor een goed functionerend landschap. Een landschap waarin cultuurhistorie, landbouw en natuur de basis zijn én blijven.

Uitwerking Landschaps-Top in Positionpaper

In december 2017 heeft de landschaps-Top plaatsgevonden waarbij alle leden van de Stuurgroep Kromme Rijnlandschap hebben gesproken over de positie die landschap zou moeten hebben in de Krommerijnstreek. Landschap staat erg onder druk, zeker nu er grote opgaven op ons afkomen vanuit regionale woningbouw, mobiliteit, duurzaamheid en energie, recreatie en landbouw. Er is in het voorjaar van 2018 een positionpaper opgesteld om aan te geven dat landschap altijd een voorwaarde is bij ontwikkelingen en wat de SKR daarbij belangrijk vindt. Daarnaast is er ook een koersdocument gemaakt waarin ambities aangegeven worden voor de komende jaren en welke inzet voor landschap gedaan kan worden. Ook wordt er benoemd waar en hoe onze SKR deelnemers de lobby voor landschap kunnen voeren. Het koersdocument zal blijvend worden bijgesteld naar actuele onderwerpen. Positionpaper en koersdocument zijn te vinden op de website.

Positionpaper Krommerijnlandschap getoond door de aanwezige bestuurders in Maart

LEADER

Het valt niet mee om project ideeën Leaderwaardig uitgewerkt te krijgen zodat het als Leaderproject ingediend en gehonoreerd kan worden. De procedure is erg complex en er moet veel uitgewerkt worden voordat je het kan indienen. Wat het ook lastig maakt, is dat de Leadersubsidie pas uitgekeerd wordt als het project is afgevoerd. Je moet dus voorfinancieren. En dat is voor vernieuwende ideeën best lastig. Inmiddels zijn er meerdere projecten goedgekeurd en staan er een aantal op stapel om ingediend te worden. Goedgekeurde projecten zijn: Project Het waterfort: Dit is een project voor water educatie op fort Lunet aan de Snel in Schalkwijk. Project Zorg en welzijn Netwerk Schalkwijk en Tull en 't Waal. Project CO2 neutraal warmteopslag in oude mestput Cothen. Project Samenwerking lokaal Voedsel 3.0. In 2018 zijn we op meerdere bijeenkomsten geweest om Leader kennis op te doen. Hoe doen andere gebieden het en welke projecten hebben ze daar. Erg interessant en er zijn ook wat ideeën van elders die hier ook goed zouden kunnen.

Plasdraspomp met zonnepaneel

Plasdraszone in weiland foto's M van Beek

Agrarisch Collectief Utrecht Oost

Sinds maart 2108 is Marlies Blom veldcoördinator bij het Agrarisch Collectief voor de Krommerijnstreek. Voor agrarisch natuurbeheer is zij de persoon om in te schakelen. Er is een goede samenwerking tussen het Agrarisch Collectief en de SKR. Bij landschapsadvies, vragen of ondersteuning bij aanleg landschapselementen, stuurt zij grondeigenaren door naar de SKR. Andersom doet de SKR dat ook als er agrarische beheer vragen zijn voor beheer en beheersubsidies.

ANV Krommerijnstreek

De Agrarische natuurvereniging Krommerijnstreek heeft in 21018 een nieuwe website gemaakt. In 2017 was het bestuur al aangevuld met nieuwe leden. Er wordt nauw samengewerkt met het Agrarisch Collectief Utrecht oost.

Een van de projecten is de aanleg van plasdras stroken. Door greppels af te dammen en ze vol te laten lopen met water ontstaat er een drassig gebied waar voedsel voor weidevogels op af komt. Het water komt door een pomp die van een zonnepaneel stroom krijgt en zo de greppels volpompt. De SKR heeft naast Landschap Erfgoed Utrecht een bijdrage voor de installatie gedaan. De ANV leden hebben het aangelegd.

Ook is de ANV Beedeal-partner en kan via de ANV bijvriendelijk bloemenzaad besteld worden.

Opleiding, bijeenkomsten en symposia

In 2018 zijn meerdere congressen en symposia bezocht. Op het landschapssymposium ging het vooral over het landschap van morgen met een terugblik naar hoe Nederland gegroeid is met bebouwing en dat we voorzichtig moeten omgaan met het landschap dat we nog hebben. Bij de provincie een paar keer geweest op bijeenkomsten over invasieve exoten en energielandschappen. En ook over de wet natuurbescherming die van kracht is en hoe je daar nu mee moet omgaan als gemeente. Want veel is nog onbekend.

Op een bijeenkomst van Leader Zuid Holland werd gesproken over inzet van biomassa als grondstof voor bijvoorbeeld papier of paaltjes, etc. Zeer interessant. Vanuit RVO nog een bijeenkomst over biomassaketens bijgewoond waarin de keten van afval tot product werd uiteengezet met voorbeelden uit Nederland. En waar de uitdaging en liggen.

Op de jaarlijkse beheerdersdag landschap ging het deze keer o.a. over invasieve exoten en dan met name over japanse duizendknoop, nieuwe gedragscode bosbeheer, toekomst van weide en akkervogels in Nederland, lezing samen voor de patrijs over de nieuwe gedragscode natuurbeheer.

Op de Mooisticht dag kon in Utrecht west bekeken worden hoe ruimtelijke kwaliteit werd ingezet bij functieverandering van gebouwen.

Zeer oude appel; Brabantse Bellefleur met hieronder de vrucht (Zuijlenburg Langbroek)

Communicatie en voorlichting

Naast de jaarlijkse huis-aan-huis krant in het buitengebied (1700 adressen), zijn we gestart met een digitale nieuwsbrief. Deze is in maart en augustus verschenen. De versie uit maart leverde veel nieuwe aanvragen op voor bloemenzaad uit het beedeals project. Daarnaast reageerden er ook belangstellenden voor een telgroep voor het patrijzenproject. In augustus was er aandacht voor het najaar met een oproep om vooral nu plannen te maken als je in te najaar wil gaan planten. De nieuwsbrief is open voor alle belangstellenden en verspreiden we ook via alle partners. We stuurden 3 persberichten naar de lokale kranten en plaatsten 2x berichten op de gemeentepagina's. Ook op de facebookpagina hebben we diverse items gezet.

Afgelopen jaar hebben we gezorgd dat de nieuwe website te vinden is op de juiste plaats op de website van onze partners. Ook zijn we nu verbonden met hun communicatie mensen. Zij helpen nu met het verspreiden van onze persberichten en de digitale nieuwsbrief. Dat heeft ons bereik vergroot.

In juni 2018 kwam de kersenkrant weer uit. Daarin hebben we net als in 2017 een stuk geplaatst met daarin opgenomen alle vrijwilligersorganisatie die aan landschapsbeheer in de Krommerijnstreek doen. Er is beschreven wat ze doen, en hoe ze te bereiken zijn ook als je wilt aansluiten zo'n club. De krant is in de wijde omgeving van de Krommerijnstreek in de provincie verspreid in een oplage van 200.000 stuks!

Opgesteld: februari 2018

Walter Jaaltink, landschapscoördinator, Stuurgroep Kromme Rijnlandschap